

Op Hogeschool
Windesheim
in gesprek met
Nienke van Andel en
Marchien Timmerman

BNP-directeur ds. Roel Knijff, Marchien Timmerman en Nienke van Andel

Breed en bij de tijd

Door Lennart Aangeenbrug en Roel Knijff

In de reeks waarin we de ontwikkelingen volgen van theologie-opleidingen, gaan we deze keer naar Hogeschool Windesheim in Zwolle.

Net als de theologie zelf, zijn ook de theologie-opleidingen aldoor in beweging. Dat brengt nieuwe vragen en uitdagingen met zich mee. In deze reeks verkennen we hoe de opleidingen veranderen, welke verschuivingen gaande zijn en hoe ze inspelen op de vragen en kansen van deze tijd.

In de voortgaande serie over theologie-opleidingen in Nederland komen we dit keer aan in Zwolle. We hoeven niet op zoek naar de weg van het station naar Hogeschool Windesheim omdat we mee kunnen gaan in de stroom van studenten. In tegenstelling tot de andere opleidingen waar we eerder waren, is op Windesheim Theologie en Levensbeschouwing meer één van de vele richtingen. Voordat we bij de spreekkamer zijn, hebben we een al een heel stuk van één van de gebouwen doorlopen. Maar nergens is te merken dat de opleidingen Theologie en leraar voortgezet onderwijs achteraf zijn weggestopt. Integendeel, de bedrijvigheid is overal te zien. We spreken met teamleider Timmerman en docent Van Andel.

Van Andel: "Toen ik hier bij het hbo binnenkwam als gemeentepredikant ontdekte ik hoe veel er gebeurde in het hbo-onderwijs. Zelf ben ik klasiek opgeleid. Na het gymnasium ging ik naar de universiteit en ging vervolgens mijn promotietraject in. Toen ik hier kwam werken, moest ik mijn beeld van het hbo goed bijstellen." Het onderwijslandschap is dynamisch en steeds wordt er gezocht hoe het

beste aangesloten kan worden bij studenten en het werkveld.

"Wat ik leerde is hoe uitgebreid het integratieprogramma tussen onderwijs, onderzoek, werkveld en maatschappij is."

Door de jaren heen is er veel veranderd in onderwijsland. Sinds de zogenaamde Bologna-verklaring uit 1999 is de bachelor-masterstructuur

ingevoerd voor zowel hbo als wo. Dat je op het hbo ook een master kan doen, is niet altijd bekend. Van Anandel: "Masters in het hbo zijn opgezet als professionele masters, dus gericht op professionals. Je doet het naast je werk en daarom zijn het vaak deeltijdopleidingen."

Als studenten binnenkomen hebben ze vaak al een werkplek en ervaring. Een hbo-master past in het kader van een leven lang leren. In het curriculum zoeken we in de breedte, zodat studenten zullen zeggen 'hier wil ik studeren'. En met partners zoals de PKN, de VGVZ maar ook de vereniging voor ritueelbegeleiders blijven we in gesprek wat er nodig is aan scholing." Daarmee laat deze opleiding zien dat ze zo breed mogelijk willen inzetten en ook steeds moeten nadenken over wat het beste werkt.

Als we spreken over Windesheim tussen alle andere opleidingen, komt al snel het vooroordeel over de omvang voorbij. Timmerman: "Windesheim de kleinste? Het kwam een keer aan de orde tijdens een gesprek en onze directeur kon haarfijn uitleggen dat we juist een van de grootste hogescholen zijn. Op dit moment hebben we zelf rond de honderd, honderdtien studenten. Rond de vijftien doen de master. We zijn als opleiding hbo-theologie diep verankerd in het geheel van opleidingen en kunnen ons verregaand op eigen kracht overeind houden."

Opleiden voor het werkveld

Timmerman: "Bij ons kan iedere zij-instromer terecht. Vaak hebben deze mensen al ervaring en/of opleidingen gedaan. We kijken met de studieleider per student wat hij of zij al aan competenties heeft en stemmen daar de studie en eisen op af. Er zijn ook kerkelijk werkers die zeggen dat ze alles al kunnen, maar dan geven we natuurlijk niet gelijk een diploma hbo-master GV. Als opleider kijken we goed aan welke eisen voldaan moet worden."

Het is wezenlijk voor de kwaliteit van de hbo-opleidingen in Nederland dat we kunnen verantwoorden op grond waarvan studenten hun diploma ontvangen."

Een aantal jaar geleden is politiek besloten en door het ministerie van VWS ondersteund Geestelijke Verzorging Thuis (GV-Thuis) in het leven geroepen. Mensen kunnen thuis een beroep doen op een geestelijk verzorger, buiten instellingen of de kerk om. Timmerman: "Wie daarvoor wil werken moet lid zijn van VGVZ en geregistreerd bij het SKGV. Dat kan alleen als je aan alle opleidingseisen voldoet die daarbij horen. Op dit moment is de opleiding master-hbo master GV bij Windesheim de enige die zonder meer aan de opleidingseisen van het SKGV voldoet. We zien onze breedte terug in de route die de studenten in en na hun opleiding volgen. Veel van onze studenten gaan later aan de slag als geestelijk verzorger, in mindere mate als kerkelijk werker in de kerk zoals de PKN."

“De meeste studenten van ons komen inderdaad niet in de PKN terecht. Wij kijken breder naar andere kerkgenootschappen, naar geestelijke verzorging en ook ritueelbegeleiding

Van Anandel: "De meeste studenten van ons komen inderdaad niet in de PKN terecht. Wij kijken breder naar andere kerkgenootschappen, naar geestelijke verzorging, ritueelbegeleiding. En wij leiden natuurlijk ook op tot docent godsdienst en Levensbeschouwing."

Opleiden voor de kerk

Binnen onze opleiding heb je een stuk vrije ruimte in je minors voor 60 studiepunten in totaal. Studenten kunnen in die vrije ruimte kiezen om aan de eisen van het werkveld te voldoen, bijvoorbeeld van de PKN. Voor de PKN moet een student drie specifieke minors kiezen: Theologische Verdieping in de Praktijk 1, Theologische Verdieping in de Praktijk 2 en Kerk in Uitvoering. In totaal 45 punten. Dan houd je maar een klein deel vrije ruimte over.

Marchien Timmerman (1961)

Haar achtergrond ligt in het sociaal werk, waarbij ze 20 jaar buurtwerker en -pastor was in Amsterdam en Zwolle. Vanuit het werkveld stroomde ze door van docent aan de theologie-opleiding tot teamleider.

Nienke van Anandel (1982)

Na haar studie Theologie deed ze een promotietraject in de liturgiewetenschap en was ze gemeentepredikant in Zeist. In die tijd was ze ook bestuurslid van de BNP. In 2020 begon ze als docent bij de opleidingen Theologie en Levensbeschouwing van Windesheim

Studenten uit de Pinkster- of Reformatorische hoek die zelf voor onze opleiding kiezen, vinden de brede oecumenische opleiding juist prettig.

Timmerman: “Studenten vinden dat soms vervelend, maar ons antwoord is dan: je kiest zelf voor deze route. We hebben gezamenlijk met de CHE (Christelijke Hogeschool Ede) de minor ontwikkeld die kerkelijk werkers toerust voor de PKN. Op dit moment hebben we 20 studenten in deze minor: studenten en oud-studenten van de organiserende twee hogescholen maar daarnaast ook van bijvoorbeeld VIAA of Fontys.”

De praktijk is echter wel dat door alle ontwikkelingen er steeds opnieuw moet worden nagedacht over de invulling en vernieuwing van de minors. En over een master. Je zou voor pastoren die al aan het werk zijn een master kunnen aanbieden zodat ze kunnen doorleren, gelijkwaardig aan of als predikantsopleiding hbo. “De minors zitten in de bachelor ingebakken. Voor studenten die dit als eerste studie volgen, valt het onder

de studiefinanciering. Zij-instromers die de minors willen doen om bijvoorbeeld aan alle eisen van een kerkgenootschap te voldoen, vallen onder volwassenenonderwijs en moeten ze het zelf betalen. Voor geestelijk verzorgers die vanuit het werkveld naar ons toe komen, ontstaat er een vergelijkbare complicatie. Ze zitten soms al in het werkveld en moeten dan bijvoorbeeld voor de opleiding ook nog les gaan geven. Toch zien

we dat de educatieve scholing in de praktijk van pastoraat en GV steeds belangrijker is.”

Historie

De theologie-opleiding van Windesheim groeide door de jaren heen. Timmerman: “We zijn vanaf 2009 gaan samenwerken en hebben een aantal opleidingen overgenomen, zoals het NBI en het NHL of de Azusa-opleiding. Dit gebeurde onder leiding van de toenmalige directeur, dhr. Peter de Haan. De overgenomen opleidingen waren op zichzelf goede opleidingen en studenten hadden een goede plek daar. Maar dan moet je opeens als student verkassen. Dat was voor hen soms best wel ingewikkeld. Het ene moment zaten ze op een confessionele Pinksteropleiding en daarna in een brede oecumenische setting. Ze kwamen soms met tegenzin bij ons hun studie afmaken. Maar studenten uit de Pinkster- of Reformatorische hoek die zelf voor onze opleiding kiezen, vinden de brede oecumenische opleiding juist prettig. Wie dat niet vindt, voelt zich beter thuis bij de CHE of de Driestar in Gouda.”

Plek in Nederland

Is er iets te zeggen over de vergelijking tussen Windesheim en de Christelijke Hogeschool in Ede? Qua opleidingen in Nederland zijn deze twee het meest aan elkaar gewaagd. Van Aniel: “In Zwolle zitten vooral de studenten die iets met zingeving willen gaan doen, soms na een andere route of studenten die al aan het werk zijn. Het viel ons op dat studenten na de middelbare school voor Levensbeschouwing kozen omdat ze in de coronatijd merkten dat bij het vak godsdienst vrije ruimte was om na te denken. Dat was voor hen een verademing, die ze zo waardeerden dat dit zelf aan leerlingen willen doorgeven. Naar Ede gaan misschien eerder de studenten die vanuit de middelbare school gelijk doorstuderen. Vanuit de geloofsgemeenschap waar ze toe

behoren, is de CHE dan de aangewezen route.” De verhoudingen zijn over en weer goed. De nascholing voor alumni doen we bijvoorbeeld samen. We vullen elkaar goed aan. Soms signaleren we als docenten dat iemand misschien in Ede beter past. Of omgekeerd. Als ze dan switchen van opleiding, blijkt dat een goede stap te zijn.”

Ambtsdiscussie

Een heel andere discussie waar de opleidingen ook mee te maken hebben, is de recente ambtsdiscussie binnen de PKN. Timmerman: “Onze kerkelijk werkers hebben last van de matige arbeidsvoorwaarden in de kerk. Er wordt al jaren gezegd dat het goed komt met de verbeterde positie, maar er wordt vooral heel veel tijd en energie besteed aan processen en beslissen. Terwijl ik denk: ‘maak vaart!’ Als ik alumni spreek, dan vertellen ze dat ze alweer aan het tweede of derde contract bezig zijn en dan weer weg moeten. Het lukt de kerk niet om ze vast te houden terwijl het goede professionals zijn.”

“Er wordt vooral heel veel tijd en energie besteed aan processen en beslissen. Terwijl ik denk: ‘maak vaart!’

De Bond van Predikanten is voor de kerk een gesprekspartner namens predikanten. Hebben kerkelijk werkers dat eigenlijk wel? “Nee, en er wordt wel gezegd dat ze zich moeten organiseren. Maar als je alleen tijdelijke en kleine contracten krijgt aangeboden, lukt dat niet.” Van Aniel: “Bij de nascholing kom

ik oud-studenten tegen. Maar niet allemaal. Want wil je in de nascholing komen, heb je een minimale aanstelling nodig van 12 uur. Sommigen hebben kleinere aanstellingen en komen niet in aanmerking voor de nascholing. Alleen Evert Jan Hazeleger, die als adviseur vanuit het LDC kerkelijk werkers bijstaat, gaat bij ze langs en probeert ook ongeregistreerde kerkelijk werkers in het traject van nascholing en erkenning te krijgen.”

Het werk blijkt niet alleen lastig te zijn voor kerkelijk werkers met kleine en tijdelijke aanstellingen in de kerk. Er solliciteren regelmatig gemeentepredikanten als docent. Timmerman: “Als motief horen we soms dat niemand meer van hun jaargenoten nog in het vak zit. Het is niet primair aan ons als opleiding, maar wij zien een groot lek in de kerk waardoor professionals afhaken. Dat geldt zowel voor hbo’ers als wo’ers.”

Profielen

We zijn vanuit Windesheim al een paar jaar betrokken bij de discussie rond het ambtsproces. Vanuit de PKN zijn de nieuwe profielen ontwikkeld en voorgelegd aan de synode. Toen we als studieiders van de PThU, CHE en Windesheim bij elkaar gingen zitten hadden we vanuit de toenmalige profielen al snel een idee over de routes. “Soms lijkt het door de discussies heen of de PKN de rol van opleider wel wil overnemen. “Maar laat die expertise bij ons liggen. De opleidingen willen en kunnen snel schakelen. Ook als uit de ambtsdiscussie blijkt dat bijvoorbeeld een pastor niet per se een wo-predikant moet zijn maar ook een hbo’er kan wezen. Dan maken wij gewoon onze route toegankelijk. Belangrijk is dat we onze opleidingen doorontwikkelen en voor nieuwe kerkelijk werkers, pastores en geestelijk verzorgers aantrekkelijk en relevant zijn.” ♦